

Posudek oponenta na magisterskou diplomovou práci

Vladimíra Matějková:

Georges Feydeau: Dáma od Maxima. Srovnávací analýza a kritika českých překladů
(Georges Feydeau: *The Lady from Maxim's*. A comparative analysis and review of translations into Czech)

Předložená magisterská diplomová práce pojednává o žánru vaudevillu v českém a francouzském divadle a zaměřuje se na analýzu a zhodnocení tří vybraných překladů *Dámy od Maxima*, jednoho z nejznámějších děl slavného francouzského dramatika G. Feydeaua. Práce má podobu teoreticko-empirickou.

Diplomantka začíná charakteristikou francouzské situační komedie na konci 19. století a zejména vaudevillu, dále následuje popis role, jakou tento žánr hrál v českém prostředí. Hlavní část práce je věnována G. Feydeauovi. Po stručném uvedení jeho biografie a bibliografie následuje základní informace o recepci Feydeauovy tvorby ve Francii, na což naváže obdobný popis recepce v českém prostředí.

Další část práce se zaměřuje na vaudeville *Dáma od Maxima*. Po velice podrobném shrnutí děje následuje stejně pečlivě odvedená charakteristika postav. Stěžejní pro další analýzu bude vymezení poetiky této hry. Zde diplomantka poprvé uvádí potřebné údaje o poznámkovém aparátu Feydeauových her – jeho charakteru a významu. Než přistoupí k ohlášené analýze vybraného úryvku, komentuje ještě recepci tohoto vaudevillu jak ve Francii, tak v Čechách.

Zdá se, že silnou teoretickou inspirací byly V. Matějkové především práce Gidelovy (viz také dále, vliv francouzských teoretických textů na stylizaci práce).

Analýza zvolené pasáže – osmnácté scény třetího dějství a tří českých překladů – je rozepsána na necelých dvaceti stranách. I na takto malém rozsahu se diplomantce daří postihnout hlavní rysy vybraných překladů – vymezený úsek textu tedy působí jako dostatečný vzorek pro potřeby analýzy. Ve všech třech případech se jedná o zdařilé překlady. V určitých chvílích analýzy tak diplomantka možná v až zoufalé snaze odhalit nějaký překladatelský neúspěch kritizuje i řešení (zejména z překladu V. Říhy), jež se mi sporná nejeví (viz dále). Hlavní přínos její analýzy však nutno spatřovat zejména v pečlivém srovnání práce s textem v podání jednotlivých překladatelů – Říhovy až svévolné zásahy (dopsání několika stran úvodu ke hře), v případě všech překladatelů pak také krácení poznámkového aparátu, škrty v textu vedoucí k různé strategii, jak zachovat koherenci replik (a někdy i z tohoto pohledu nedotažená řešení), to vše diplomantka při srovnávací analýze objevuje, komentuje a vyhodnocuje. Její práce se tak stává přínosem k translatologické analýze divadelního textu obecně – v tomto případě totiž nelze jen automaticky porovnat jazykové verze a jednotlivá řešení, ale je třeba řešení a zásahy posuzovat s nadhledem, zohlednit dobovou normu jazykovou i divadelní, nezapomínat na potřeby jevištní praxe.

Analýza vybraného úryvku má sice omezený rozsah, ale nutno dodat, že již v předcházející části, při charakteristice děje a postav *Dámy od Maxima*, autorka v poznámkách pod čarou komentuje vybrané popisované jevy z hlediska překladu – a dokumentuje je vždy konkrétními řešeními všech překladatelů.

Velmi cenným příspěvkem k translatologickému pohledu na „českou“ *Dámu od Maxima* je také část práce věnovaná recepci. Diplomantka v Přílohách uvádí podrobné

přehledy inscenací Feydeauových her na českých jevištích a také výčet knižních překladů jeho her.

Námětem obhajoby by mohly být některé sporné závěry práce:

- Analýza úryvku postaveného v originále na využití slovesa „tromper“ (s. 100) působí příliš násilně – všechny uvedené varianty českého překladu jsou podle mého názoru možné a interpretace významu pasáže jinak než nabízejícím se „podvádět“ a jeho synonymy nepůsobí pravděpodobně.
- Podobně samoučelná mně připadá kritika vybraných řešení V. Říhy na s. 103 – podle mě jsou všechny zcela v souladu s dobovou normou a územ, nezvykle či „podezřele“ mohou působit jen čtenáři málo přivyklému četbě starší literatury.
- V hodnocení překladatelského konceptu, jaký volí Machonin a Jerie (s. 105), by podle mého názoru bylo výstižnější mluvit o aktualizaci jazyka postav než o jeho stylizaci.
- Výraz „hrozně se směje“ (s. 109) je, myslím, běžně užívaný, ač samozřejmě nezní logicky.
- Podobně v poznámce uvedený překlad „Těžkým krokem se plíží“ nemusí být překlep, jak to diplomatka interpretuje, neboť volba protirečících si výrazů může být opodstatněna dále v originále uvedeným „théâtralement“.
- U výčtu variant překladů na s. 111 není jasné, zda diplomantka daná řešení jen komentuje, nebo kritizuje (podrobně viz moje poznámka v textu práce).
- Familiární slova (s. 60) – není adekvátní termín z české lexikologie.
- Formulace „zmizí s nespisovnými výrazy s prvky argotu“ (s. 91) je nejasná a terminologicky nesprávná.
- Možná zbytečně je detailní popis scény s křeslem uveden v práci dvakrát, na s. 56 a 108.

Závěrem si dovolím několik poznámek k zásadnějším jednotlivostem práce, jak jsou také vyznačeny přímo v textu práce:

Vaudeville – většinou uváděné jako masculinum, někdy však také jako neutrum (s. 24).

Užití termínu komediograf – už SSSJČ ve vydání z roku 1960 charakterizuje slovo jako „řídový výraz“.

Termín divadlo „na efekt“ (s. 12) – přesněji divadlo efektu?, efektní?

Stopy pravděpodobně po otrockém překladu z francouzské odborné literatury – „tepnou [bulváru] bylo divadlo“ (s. 10), „divadla [...] byly hlavními artikly [...] bulvárů“ (s. 11), „emblematická osobnost“ (s. 12), „zbavilo kritiky spatřovaného pozlátka...“ (s. 15), „dvacátým stoletím se vaudeville projel jako po horské dráze“ (s. 15), „hrou [...] zahájil druhou etapu svých děl“ (s. 16), „prošel klíčovou změnou stavby“ (s. 16), „koexistence operety a šíření šantánů“ (s. 17), „dramatici se dělí o autorské místo na plakátech“ (s. 17), „zhrubnutí představení“ (s. 17), „žánr odumírající v podvědomí diváků“ (s. 20), „před upadnutím jeho tvorby do šedi průměru více než konkurovaly G. Feydeauovi“ (s. 24), „přes jejich krytá záda perem kritika“ (s. 25), „jeho osobní šarm po matce“ (s. 37), jeho nezvyklá představivost dávala vzniknout [...] románům“ (s. 37), „o místo v jeho mysli se přihlásilo divadlo“ (s. 38), „střídal se velké úspěchy s ještě většími“ (s. 46), „poválečné generace nacházejí ve Feydeauovi surrealistické a absurdní stopy“ (s. 47), „kurtizáně je přidělena hlavní zápletka“ (s. 51), „usíná na jejím krku“ (s. 96).

Nadměrná stylistická odlehčenost textu se sklonem k líbivým obrazným vyjádřením (možná rovněž vzniklá spíše příliš doslovnou inspirací v pracech francouzských teoretiků?) – diplomová práce je příkladem vědeckého diskurzu, tento přístup ke způsobu psaní působí nepřiměřeně: „vaudeville bylo opět ve světle ramp“ (s. 20 – v češtině navíc z logiky věci spíše nepřipustná metafora, hovoří-li se o televizi!), „každý den se mohl v podobném ‘bermudském trojúhelníku’ ztratit či ztrácel se i sám divák“ (s. 22), „před upadnutím jeho tvorby do šedi průměru více než konkurovaly G. Feydeauovi“ (s. 24), „Georges [...] měl sukses“ (s. 39), „copak ho nezachránil před krachem [...]?“ (s. 51), „Feydeau vše vsadil na jednu kartu se srdcovou dámou a vyplatilo se“ (s. 58), „za záchranou brzdu rozjetého

francouzského expresu svými replikami tahá i Petypon“ (s. 106), „vaudevilly byly [...] ´zboží s krátkou dobou trvanlivosti“ (s. 113), „vložil Petyponovi do úst aktualizaci a naturalizaci“ (s. 114).

Formální stránka práce: práce je přehledně strukturována do kapitol a dalších oddílů.

Práce obsahuje chyby, jež se daly snadno odstranit pečlivější korekcí hotového textu – často i pouhým užitím wordovského nástroje automatických oprav: chybné psaní výrazu tematika (chybně tematika), kolísání zápisu salon, salonní / salón, salónní; podobně sezona, sezonní / sezóna, sezónní; chyby v přičestí minulém („společnosti se podíleli“, s. 14; „parodovaly se dramata“, s. 15; „bratry Goncourty“, s. 42; „představuje postavu Petyponovi manželky“, s. 66; „Crevettiného výstupu“, s. 105), závažné chyby v interpunkci (vyznačeno přímo v textu) a podobně i opakované chybování ve skloňování zájmena „ona“ (ji/jí).

Výjimkou nejsou nejasně formulované věty, někdy obsahující i vyšinutí z vazby, případně nastávající situace, kdy se druhá část věty nesmyslně vztahuje k jinému než již uvedenému podmětu (vyznačeno v textu práce, např. na s. 6, 7, 9, 11, 12, 17, 18, 20, 24, 25, 31, 34, 39, 40, 41, 46, 51, 66, 67, 69, 83, 87, 88, 89, 90, 99, 107, 108).

Práce má různé další formální nedostatky: nejednotnost v uvádění číselných indexů odkazujících k příslušným poznámkám; nejednotnost v uvádění letopočtů a paginace (v práci vyznačují jen na prvních stranách – interpunkčním znaménkem pro rozsah je pomlčka, nikoli rozdělovník!); nejednotnost zápisu francouzských jmen (Scribea (6) / Scriba (30); Vernea (82); Labichova (30) atd.); nejednotnost v uvádění bibliografických zdrojů a odkazů na ně v textu.

Cizojazyčné citace zásadně nejsou překládány, ale ani shrnuty pro případného čtenáře s nedostatečnou znalostí francouzštiny. Některé cizojazyčné termíny jsou uváděny v uvozovkách (s. 24), jindy kurzivou (s. 23), případně nejsou graficky vyznačeny vůbec (s. 23). Někdy jsou uvedeny s překladem, jindy ne – systém se mi nepodařilo odhalit.

Diplomová práce Vladimíry Matějkové je přínosným příspěvkem pro teorii překladu divadelního textu. Představuje ucelený pohled na vybrané dílo slavného francouzského dramatika, jehož hry se dodnes uvádějí na českých jevištích – podoba, v jaké nám je Feydeau předkládán, se však trochu liší od té původní. Příčiny tohoto fenoménu diplomantka podrobně komentuje. Cenným doplněním její práce jsou i obsáhlé přílohy.

Přestože práce vykazuje výše vypsání formální nedostatky, považuji ji jako celek za dostatečně odvedenou: rozsahem i obsahově je nadprůměrná, argumentačně potřebně podložená.

Doporučuji práci k obhajobě a navrhuji známku: **výborně**.

Praha, 12.9.2010

PhDr. Jovanka Šotolová